

נלחמים במחלות המקצוע

כנס "משלבים כוחות לקידום הבריאות התעסוקתית" הפגיש את צמרת עולם הבטיחות והגיהות בישראל לדיון במצב הקיים ובדרכים לשפרו • מגורמי הסיכון התעסוקתיים, דרך השמנה במקומות העבודה, דוח מיוחד של המועצה לבריאות העובד ושל שורת מומחים בסוגיות בריאות תעסוקתית • פרויקט מיוחד של המוסד לבטיחות ולגיהות

מאת מיכאל לרר

עורך מקצועי, המוסד לבטיחות ולגיהות

נרשמו כתוצאה משבץ מוחי; 350,000 עובדים מתו ממחלות לב. גורמי סיכון נוספים הם חשיפה לגורמים מחוללי סרטן, לרעש וללחץ בעבודה. הפציעות בעבודה גרמו ל-19% ממקרי המוות, שהם כ-380,000 עובדים. בארה"ב לבדה הנזק שנגרם כתוצאה מאובדן החיים, הפציעות והנזקים לרכוש מוערך בכ-2 טריליון ו-200 מיליארד דולר, שהם כ-12.5% מהתל"ג בארה"ב; נזק ב-300 מיליארד דולר נגרם כתוצאה מעובדים שסבלו מלחץ בעבודה; 250 מיליארד דולר הוא הנזק המוערך בכלכלה כתוצאה מפציעות, ועוד כטריליון ו-100 מיליארד דולר הם כתוצאה ממחלות שונות.

"חוסר מודעות לנושא"

לדברי ד"ר לליב אגוזי, מנהלת מחלקת המחקר במוסד לבטיחות ולגיהות, יש הערכות שמספר המתים ממחלות תעסוקתיות בישראל גבוה הרבה יותר מהנתון של 800 מתים בשנה. אין נתון מדויק המשקף את מצב התחלואה התעסוקתית בישראל. המידע בארץ חלקי בלבד. קיימים נתונים שונים אצל גורמים שונים העוסקים באיסוף המידע, כגון

ב עוד ממוצע ההרוגים בכל שנה בחמש השנים האחרונות כתוצאה מתאונות במקום העבודה עומד על כ-60 הרוגים, מספר המתים ממחלות מקצוע אינו ידוע במדויק, וההערכות האופטימיות עומדות על כ-800 נפטרים בישראל בכל שנה, כך אמר יאיר גולן, סגן שרת הכלכלה והתעשייה היוצא בכנס המוסד לבטיחות ולגיהות "משלבים כוחות לקידום הבריאות התעסוקתית", שנערך בחודש ספטמבר במכללה למינהל בראשון לציון.

שני מיליון מתים מדי שנה

מיקי וינקלר, מנכ"ל המוסד לבטיחות ולגיהות, ציין כי ממחקר שנעשה על ידי ארגון הבריאות העולמי WHO ופורסם במחצית שנת 2021 נמצא כי קרוב ל-2 מיליון איש מתים בכל שנה בעולם כתוצאה ממחלות תעסוקתיות. המחקר בחן 19 גורמי סיכון תעסוקתי ב-183 מדינות. במחקר נמצא כי כ-750,000 איש מתים בכל שנה כתוצאה משעות עבודה ממושכות; עוד כ-450,000 מתים בכל שנה כתוצאה מחשיפה לזיהום אוויר במקום העבודה; 400,000 מקרי מוות

קיימים נתונים שונים אצל גורמים שונים העוסקים באיסוף המידע, כגון רופאים תעסוקתיים, מינהל הבריאות, המוסד לביטוח לאומי ועוד, בדומה לפאזל של 1,000 חלקים אשר רק 10 מהם ידועים. אלא שהבעיה החריפה יותר היא חוסר מודעות לנושא זה

צילום: המוסד

לקדם את ה-Well Being של העובד. כנס "משלבים כוחות לקידום הבריאות התעסוקתית"

התעסוקתית, במשרד הכלכלה ועוד.

דאגה לרווחת העובד היא דאגה לבטיחות

סגן שרת הכלכלה והתעשייה היוצא, יאיר גולן:
"חובתנו כמשפיעים היא שכל מי שנכנס בריא למקום עבודה, ייצא ממנו בריא. זה אתגר אדיר לייצר חברה בריאה יותר, אתגר חדש, שעומד בפני משק העבודה הישראלי והעולמי"

בדבריו, חשף גולן כי הוא נכה צה"ל ולקוי שמיעה באחת מאוזניו כתוצאה מפגיעה במטווח צבאי. "אילו בשנת 1981 היו נותנים לכל חייל שיוזר במטווח אטמי אוזניים, היה לי עדיין פרופיל 97 והייתי בריא לחלוטין. אין סיבה שדבר כזה יקרה לחיילים או לעובדים. חובתנו כמשפיעים היא שכל מי שנכנס בריא למקום עבודה, יצא ממנו בריא". לדבריו, מטרת הכנס היא לקדם את בריאות המועסקים בהיבט הרחב של WELL BEING, כלומר שלומות. "זה אתגר אדיר לייצר חברה בריאה יותר. אתגר חדש, שעומד בפני משק העבודה הישראלי והעולמי. יש לנו מחויבות אדירה להילחם בתאונות, ועל כן, אני מברך על קיום הכנס", אמר.

קידום הבריאות הגופנית והנפשית מהנדס חזי שוורצמן, ראש מינהל הבטיחות והבריאות התעסוקתית ומפקח עבודה ראשי, אמר כי בעבר הייתה

רופאים תעסוקתיים, מינהל הבריאות, המוסד לביטוח לאומי ועוד, בדומה לפאזל של 1,000 חלקים אשר רק 10 מהם ידועים. אלא שהבעיה החריפה יותר היא חוסר מודעות לנושא זה, ואף על פי שיש פי עשרה ויותר מקרי מוות כתוצאה ממחלות תעסוקתיות מאשר מתאונות עבודה, רוב העיסוק מתמקד בתאונות עבודה ולא במחלות מקצוע.

מטרת הכנס העיקרית הייתה להעלות את המודעות בקרב מקבלי ההחלטות ואנשי השטח לקידום הבריאות התעסוקתית. במפגש השתתפו מאות ממונים על הבטיחות והבריאות התעסוקתית, גיהותנים ואנשי מקצוע מכל הארץ, כמו גם מובילי הדעה בנושאי הבריאות התעסוקתית, ובין השאר, ד"ר רוז דקל, רופא תעסוקתי ראשי במינהל הבטיחות והבריאות במשרד הכלכלה; ד"ר אשר פרדו, חוקר ראשי במחלקת מחקר, המוסד לבטיחות ולגיהות; פרופ' שרון טוקר, הפקולטה לניהול, אוניברסיטת תל אביב; ד"ר אלי רוזנברג, מנהל המחלקה לבריאות העובד, משרד הבריאות. רימה כהן, מנהלת המעבדה הארצית לגיהות תעסוקתית, מינהל הבטיחות והבריאות

המשך בעמוד הבא

”יש לנו מחויבות אדירה להילחם בתאונות”. סגן שרת הכלכלה והתעשייה היוצא יאיר גולן

חלו שינויים בעולם התעסוקה ובחומרים שבשימוש בתעשייה.

מחלת מקצוע היא כל מחלה שנוצרה מחשיפה לגורמים מסוכנים, הנובעים מפעילות בעבודה. בישראל יש רשימה של מחלות שמוכרות על ידי הביטוח הלאומי. חלקן מופיע גם בתקנות מחלות המקצוע (חובת הודעה - רשימה נוספת), תש"ס-1980, ובתקנות התאונות ומחלות משלח היד (הודעה על מקרים מסוכנים במקומות עבודה), תשי"א-1951. יש מחלות הנגרמות על ידי גורמים כימיים, יש הנגרמות על ידי גורמים פיזיקליים ומכניים ויש שעל ידי גורמים ביולוגיים.

חוסר במידע על התחלואה

בדוח מצוין כי החומרים שעלולים לגרום למחלות תעסוקתיות הם אלו שמיוצרים בתעשייה או נפלטים תוך כדי תהליך העבודה, כגון דיזל ואבק סיליקה, או כאלו שמשמשים כחומר גלם, כגון אבק קמח. בתחום זה קיימים קשיים הנובעים, בין היתר, מחוסר יכולת להימנע מחשיפה לחומר המסוכן, וכן, עבודה בחומרים חדשים שהסיכון הבריאותי שבהם טרם נחקר. לכן, אחד הצעדים הנדרשים למניעת מחלות תעסוקתיות הוא איסוף מידע על היקף התחלואה, מאפייניה ומקורות החשיפה לגורמים מזיקים הנקשרים לתחלואה הזאת. מידע זה אינו זמין בכל המדינות וגם באלו שבהן הוא נאסף קיים פעמים רבות תת-דיווח. הקושי לאסוף מידע יכול לנבוע מסיבות שונות,

« המשך מעמוד קודם

נהוגה הפרדה בהתייחסות לעובד בבית ובעבודה. כיום, הגישה היא שיש לפעול לקידום הבריאות הגופנית והנפשית של העובד בעבודה ובבית, כאחד, ובכך להפחית את תאונות העבודה.

מחלות המקצוע

מרכז המחקר והמידע של הכנסת פרסם בשנה האחרונה שני דוחות על תאונות עבודה ועל מחלות תעסוקתיות בישראל. בחודש יוני בשנה שעברה פורסם מסמך בנושא "היבטים בשמירה על בריאותם של עובדים החשופים לגורמים כימיים מזיקים במקום עבודתם". המסמך מציג את ההערכות של ארגון העבודה הבין-לאומי בנושא פגיעה בתאונות עבודה ומדגיש כי בכל שנה מתים בעולם כ-2.78 מיליון עובדים מתאונות עבודה וממחלות תעסוקתיות, מתוכם כ-2.4 מיליון ממקרי מוות הנובעים ממחלות תעסוקתיות (86%).

נתונים אלו מתייחסים לנתונים שפורסמו בשנת 2019. בחודש דצמבר 2021 פורסם מחקר בנושא "מיפוי נתוני בטיחות בעבודה ובריאות תעסוקתית". בדוח מצוטט משרד הבריאות, המציין כי "קיימת תת-הערכה משמעותית של התחלואה התעסוקתית". עוד מעלה הדוח התייחסות לרשימת מחלות המקצוע, אשר על פיה היא לא עודכנה משנות התשעים של המאה ה-20, אף שמאז

אחד הצעדים הנדרשים למניעת מחלות תעסוקתיות הוא איסוף מידע על היקף התחלואה, מאפייניה ומקורות החשיפה לגורמים מזיקים הנקשרים לתחלואה הזאת

מתוך הכנס

כ-800 איש נבטרים מדי שנה בישראל כתוצאה ממחלות מקצוע. מנכ"ל המוס"ל ד"ר מיקי וינקלר

צילום: המוס"ל

ממדים: הרגשה של דלדול משאבים או תשישות. ריחוק רגשי מהעבודה או רגשות שליליים וציניות כלפי העבודה. דבר נוסף הוא תחושה של חוסר אפקטיביות ותחושה הישג נמוכה. לדבריה, באירופה יאמצו בקרוב את תקן ISO 45003, שמתייחס לבטיחות ולשלומות נפשית. ●

שחיקה היא סינדרום המוגדר כנובע מלחץ תעסוקתי כרוני שלא נוהל כהלכה. לשחיקה שלושה ממדים: הרגשה של דלדול משאבים או תשישות, ריחוק רגשי מהעבודה או רגשות שליליים וציניות כלפי העבודה ותחושה של חוסר אפקטיביות

בממשקים בין מערכות המידע השונות; רשימת החומרים שעבורה נערכות בדיקות רפואיות אינה מתעדכנת; הבדיקות הרפואיות לא תמיד ממצות וייתכן כי צריך לשנותן, למשל, בדיקות דם ושתן לא תמיד נותנות אומדן לגבי מחלות תעסוקתיות; קיים גם מחסור חמור ברופאים תעסוקתיים; העובדים לא תמיד מתייצבים לבדיקות רפואיות; כמו כן, העבודה בצידו מגן אישי באופן רצוף, לאורך שעות רבות ובתנאי סביבה קשים, גורמת לשימוש מקוטע ולא יעיל בצידו.

שחיקה בעבודה גורמת לתמותה

ד"ר רז דקל אמר כי גם למחלימים מקורונה יש תופעות תעסוקתיות. ההערכה היא שכ-10% עד 15% מהמחלימים יפתחו תסמינים של עייפות, היעדר ריכוז, חוסר סבלנות, שחיקה בעבודה ועוד. פרופ' שרון טוקר ציינה כי רק בשנה האחרונה הופיעו כ-10,000 מחקרים שבהם נזכרת שחיקה בעבודה. לשחיקה בעבודה יש הרבה "מחירים". עובד שחוק הוא עובד עייף, שאינו מרוכז בעבודה ועושה יותר תאונות עבודה. אף שהנושא מטופל, השחיקה עדיין לא מוגדרת כמחלה תעסוקתית. גם ארגונים שיוזעים איך למנוע שחיקה של עובדים לא תמיד עושים זאת בפועל. טוקר מציינת כי שחיקה היא סינדרום המוגדר כנובע מלחץ תעסוקתי כרוני שלא נוהל כהלכה. לשחיקה שלושה

בין היתר, חוסר ידע וניסיון בזיהוי מחלות תעסוקתיות; פיצול האחריות בין משרדים שונים; מחלות שלוקח זמן רב לזהותן; מעבר בין עבודות, המקשה על זיהוי מקור החשיפה; חשיפה לחומרים שטרם זוהו כמסוכנים ועוד. אחת המגבלות היא קביעת קשר סיבתי בין החשיפה לגורם מסוים, לבין המחלה שהתפתחה, וזאת, בין היתר, בשל מגוון גורמים המשפיעים על התפתחות המחלה.

מרכז רישום למחלות תעסוקתיות

בשנת 2011 הוקם מרכז הרישום למחלות תעסוקתיות במרכז לבקרת מחלות (המלב"ם) בתל השומר, המשמש כמאגר המידע הרשמי המרכז את נתוני המחלות התעסוקתיות של העובדים בישראל. התוקף החוקי של המאגר הוא פקודת התאונות ומחלות משלח היד (הודעה) 1945. דוח שפורסם בשנת 2019, המתייחס לשנת 2017, מציג 2,085 הודעות על חשד למחלות תעסוקתיות. מספרים אחרים מציגים 1,876 מקרים של מחלות תעסוקתיות, שהוכרו על ידי המוסד לביטוח לאומי, שלא היו מוכרים עד כה לרישום, ובנוסף, עוד 1,731 מקרים בקובץ הרישום - סך הכול בשנת 2017 - 3,613 מקרים של מחלות תעסוקתיות. עם זאת, מצוין בדוח: "ידוע כי הדיווח למשרד העבודה על תחלואה בעקבות חשיפה תעסוקתית לוקה בחסר". קשיים שונים משפיעים על טיב הדיווח, בין השאר - מחסור